

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wprowadzenie

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur, Urszula Klajmon-Lech

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa, Klajmon-Lech Urszula. (2017). Wprowadzenie.
"Edukacja Międzykulturowa" Nr 7 (2017), s. 11-15

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja
ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach
niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci
(nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Siódmy tom „Edukacji Międzykulturowej” – półrocznika redagowanego przez pracowników Zakładu Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – zawiera artykuły i komunikaty z badań, w których podejmowane są zarówno teoretyczne odniesienia, jak i praktyczne propozycje dotyczące realizacji edukacji wielo- i międzykulturowej w Polsce i na świecie.

Tom otwiera tekst Tadeusza Lewowickiego – honorowego przewodniczącego Zespołu Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej KNP PAN oraz Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej, pt. *Edukacja międzykulturowa – kilka lat później. Zmiana uwarunkowań, pytania o kondycję, wyzwania*, w którym autor wskazuje na odmienne, niż kilka lat temu uwarunkowania edukacji i pedagogiki międzykulturowej, będące m.in. efektem zmiany nastawienia społecznego wobec wielokulturowości. Podkreśla również, że w edukacji – szkolnej i pozaszkolnej – potrzebne jest nadanie edukacji międzykulturowej rangi znacznie wyższej niż teraz, bowiem niezależnie od ujawnianych oficjalnie tendencji do większego lub mniejszego otwarcia na Innych, kompetencje do sprawnego funkcjonowania we współczesnym świecie, w różnych obszarach życia, są jednym z podstawowych warunków życiowego powodzenia¹. Czy tak będzie? Czy edukacja międzykulturowa z powodzeniem przetrwa w oficjalnym nurcie szkolnej oświaty? Czy dotychczasowe inspiracje, doświadczenia i świadomość znaczenia tej edukacji obronią ją przed marginalizacją, pozorowaniem, podważeniem jej istoty i sensu? – to ważne aktualnie pytania, które formułuje autor, od lat kreujący tę subdyscyplinę pedagogiki w naszym kraju.

Podjętą problematykę kontynuuje Marek Rembierz, który – odwołując się m.in. do Tadeusza Czeżowskiego myśli filozoficznej – uzasadnia potrzebę doskonalenia kultury intelektualnej, stanowiącej jeden z elementarnych

¹ T. Lewowicki: *Edukacja międzykulturowa – kilka lat później. Zmiana uwarunkowań, pytania o kondycję, wyzwania*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

wymiarów rzetelnego rozwijania teorii i praktyki edukacji międzykulturowej. Zdaniem autora² edukacja międzykulturowa z jednej strony – może czerpać impulsy i inspiracje dla swego rozwoju z różnorodności „innych wersji świata”, sama wpisując się w jakiejś mierze w tak postrzeganą różnorodność, a zarazem programowo nie zadowolając się tylko konstatowaniem wielości współwystępujących obok siebie i pomnażających się „innych wersji świata” (każdej ze swymi odrębnymi „prawdami”). Z drugiej – edukacja międzykulturowa staje przed tym trudniejszym zadaniem określenia własnej teoretycznej tożsamości (której rdzeniem jest decyzja aksjologiczna i normatywna o potrzebie przejścia od „naturalnej” wielokulturowości do pedagogicznie zreflektowanej międzykulturowości) oraz kształtowania postaw sprzyjających zawiązywaniu i rozwijaniu relacji międzykulturowych.

Dział *Artykuły i rozprawy* zamyka opracowanie Dariusza Wojakowskiego, którego celem jest wskazanie – z socjologicznego punktu widzenia – nowych koncepcji wielokulturowości, uwzględniających współczesne zmiany paradygmatyczne i społeczne. Są to: koncepcja wielokulturowości – jako metaramy kultury różnicy ujawniającej się w spektaklach kulturowych oraz koncepcja wielokulturowości – jako faktu kulturowego negocjowanego w dyskursach potocznych. Zarysowane przez autora projekty nowego opisu wielokulturowości wydają się istotnym głosem w odkrywaniu, czym jest współcześnie wielokulturowość, niezależnie od tymczasowości czy też doraźności nowych znaczeń w zmieniającym się świecie.

W kolejnym dziale – *Edukacja międzykulturowa na świecie* – zaprezentowano ukraińskie, tureckie, czeskie i słowackie doświadczenia w zakresie realizacji edukacji wielo- i międzykulturowej. Autorzy poszczególnych tekstów zwracają uwagę m.in. na współczesne zjawisko umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w Ukrainie; asymilacyjną i ultranacjonalistyczną politykę edukacyjną prowadzoną w Turcji wobec mniejszości religijnych i językowych; przykłady dobrych praktyk edukacyjnych realizowanych przez czeskich aktywistów z ekologicznego ruchu Brontosaurus w północnych Indiach, czy działań podejmowanych w liceum dla mniejszości węgierskiej na Słowacji. Są również zgodni co do tego, że zadania szkół na pograniczach kulturowych są niezmiernie trudne, a współpraca szkół dla mniejszości narodowych/etnicznych/religijnych ze szkołami kraju większościowego/dominującego musi

² M. Rembierz: *Kultura intelektualna, wątpliwości metodologiczne i refleksja metapedagogiczna w rozwijaniu teorii i praktyki edukacji międzykulturowej*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

uwzględniać nastroje środowiska, występujące stereotypy i uprzedzenia oraz procesy asymilacji.

W siódmym tomie naszego czasopisma prezentujemy szerzej kulturę i edukację romskiej mniejszości etnicznej funkcjonującej w Bułgarii, Szwecji, Rumunii, Słowacji i Polsce. Autorzy artykułów charakteryzują proces alfabetyzacji dorosłych, formy wsparcia instytucjonalnego uczniów pochodzenia romskiego w systemie oświaty poszczególnych państw, realizację zadań edukacyjnych, mających na celu podtrzymywanie tożsamości etnicznej i językowej oraz integracji uczniów pochodzenia romskiego ze społeczeństwem większościowym i warunkujących dalsze losy i usytuowanie Romów w hierarchii tego społeczeństwa, jak również funkcjonowanie ekonomiczne i edukację ekonomiczną, która świadomie i/lub zwyczajowo dokonuje się w rodzinach romskich.

W dziale *Komunikaty z badań*, Mariusz Korczyński ukazuje związki, jakie zachodzą między jedną z węzłowych kompetencji międzykulturowych, którą jest „inteligencja emocjonalna” przejawiana przez polskich emigrantów w Anglii, a ich poczuciem sukcesu zawodowego. Prezentowane badania realizowane były w ramach projektu badawczego Zakładu Edukacji Międzykulturowej, Instytutu Pedagogiki, Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie. Przeprowadzono je z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, z techniką ankietową oraz narzędziem badawczym w postaci kwestionariusza ankiety własnej konstrukcji. Skonstruowano go, opierając się na opinii sędziów kompetentnych z Polski i Anglii, wybierając 25 najbardziej istotnych i aktualnych kompetencji międzykulturowych z listy obejmującej 320 pojęć charakteryzujących szczegółowe kompetencje międzykulturowe z zakresu wiedzy, umiejętności i postaw, opracowanej przez Briana H. Spitzberga i Gabrielle Changnon³.

Kolejny komunikat został opracowany na podstawie wyników badań realizowanych przez czteroosobowy zespół psychologów międzykulturowych w ramach projektu *(Nie)łatwe powroty do domu. Badanie funkcjonowania dzieci i młodzieży powracających z emigracji*, których celem było zdiagnozowanie sytuacji dzieci i młodzieży powracających do Polski i opisanie jej z różnych perspektyw: dziecka, rodzica, nauczycieli, a także osób pracujących w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Jak podkreślają autorki,

³ M. Korczyński: *Rola inteligencji emocjonalnej jako kompetencji międzykulturowej w osiągnięciu sukcesu zawodowego polskich emigrantów*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

szczególnie ważnym i pilnym zadaniem jest aktualnie kształcenie nauczycieli już w toku studiów pedagogicznych, ponieważ to od ich postaw, gotowości do reagowania na zachowania dyskryminacyjne oraz wyrozumiałości i wrażliwości zależy sukces adaptacyjny dzieci powracających, wielojęzycznych i wielokulturowych, których liczba będzie zapewne w najbliższym czasie gwałtownie rosła.

Dwa kolejne komunikaty odnoszą się do badań studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie oraz uczniów i studentów mieszkających w północno-wschodniej Polsce. Anna Odrowąż-Coates uczyniła przedmiotem badań własnych opinie młodego pokolenia dotyczące wyobrażeń o Bogu oraz poddała interpretacji rysunki prezentujące ich postrzeganie świata wyrażone w formie tzw. map świata. Z kolei Mirosław Sobiecki, w ramach badań kompetencji do komunikacji międzykulturowej, poddaje analizie i interpretacji skojarzenia związane z terminem *Ramadan Bajram*, wyrażone przez uczącą się młodzież województwa podlaskiego, która ma możliwość, częściej niż jej rówieśnicy w innych rejonach Polski, spotykać się z islamem ze względu na mieszkających w tym regionie potomków osiadłych tu przed wiekami Tatarów.

Forum pedagogów międzykulturowych zawiera dwa teksty. Pierwszy z nich – przygotowany przez Sylwię Ryszawy – prezentuje opinie studentów pedagogiki na temat pojęcia wielokulturowości, poznawania innych kultur, a przede wszystkim roli instytucji edukacyjnych w przygotowaniu dzieci i młodzieży do życia w środowisku wielokulturowym.

Przedmiotem zainteresowań badawczych Urszuli Klajmon-Lech są z kolei doświadczenia Inności przez rodziców dzieci z niepełnosprawnością oraz przyjmowane przez nich wzorce adaptacji Inności. Odwołując się m.in. do modelu Eriki Schuchardt radzenia sobie w sytuacji kryzysowej, autorka konfrontuje podejścia teoretyczne z rzeczywistymi doświadczeniami badanych rodzin.

Dział *Praktyka edukacyjna* otwiera tekst Teresy Wilk, która formułuje ważną tezę, zgodnie z którą nie istnieje potrzeba redefinicji ról czy funkcji współczesnej szkoły i nauczyciela, ponieważ zmiana nie ulega ich istota, a tylko okoliczności, wielość i różnorodność zadań, zdarzeń, zjawisk, wobec których trzeba reagować⁴. Wskazuje zarazem na kulturę i sztukę jako

⁴ T. Wilk: *Nauczyciel wobec nieładu światowego – czyli o potrzebie (redefinicji) świadomości zadań nauczyciela w sytuacji kontrolowanych i niekontrolowanych zmian oraz możliwościach wykorzystania sztuki w procesie ich osvajania*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

podstawowe źródła i nośniki działań edukacyjnych w środowiskach zróżnicowanych kulturowo. Z kolei w tekście *Aktywność edukacyjna seniorów zamieszkujących polską i czeską część Śląska Cieszyńskiego na przykładzie Cieszyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Międzygeneracyjnego Uniwersytetu Regionalnego w Czeskim Cieszynie*, autorstwa Katarzyny Jas, zaprezentowane zostały najważniejsze formy aktywności społecznej i kulturowej podejmowane przez seniorów z pogranicza polsko-czeskiego, zapewniające ciągłość ich biografii edukacyjnej.

Przedkładany Czytelnikom kolejny numer czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” zawiera także recenzje wybranych publikacji oraz kronikę najważniejszych wydarzeń naukowych.

* * *

W imieniu zespołu redakcyjnego i Rady Naukowej czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” pragniemy podziękować wszystkim Recenzentom i Autorom za twórczy namysł nad problematyką wielo- i międzykulturowości.

Wydanie półrocznika „Edukacja Międzykulturowa” stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności i pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji oraz Wydawnictwa Adam Marszałek.

Ewa Ogrodzka-Mazur
Urszula Klajmon-Lech